

Nr 164.

Ankom till riksdagens kansli den 30 maj 1944 kl. 2 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten för kommunikationsverken m. m.

(4:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under kapitalbudgeten (bilaga 4, punkterna 9, 18, 39 och 92) föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde komma att föreläggas riksdagen, till ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten för budgetåret 1944/45 beräkna följande investeringsanslag under statens affärsverksfonder, nämligen till Postverket 3 000 000 kronor, Telegrafverket 12 000 000 kronor, Statens järnvägar 25 000 000 kronor och Statens vattenfallsverk 2 000 000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 155, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 25 februari 1944, föreslagit riksdagen att

dels å kapitalbudgeten för budgetåret 1944/45 under Statens affärsverksfonder anvisa följande investeringsanslag, nämligen till Postverket: Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten 3 700 000 kronor, Telegrafverket: Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten 19 950 000 kronor, Statens järnvägar: Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten 29 640 000 kronor och Statens vattenfallsverk: Gemensamt anslag: Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten 2 000 000 kronor;

dels ock bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att för beredande av rörelsekapital åt telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk tillhandahålla rörliga krediter av respektive 25 000 000 kronor, 50 000 000 kronor och 10 000 000 kronor.

Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten.

I sin skrivelse den 28 januari 1944 har *generalpoststyrelsen* beräknat anslagsbehovet för nästa budgetår för ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten vid postverket till sammanlagt 3 700 000 kronor, därav ett avrundat belopp av 600 000 kronor avsåge postverkets fastigheter och återstående 3 100 000 kronor dess inventarier. Av det för fastigheterna beräknade beloppet skulle 150 000 kronor täcka mindre omfattande ersättningsarbeten och

150 000 kronor smärre skador vid eldsvådor och dylikt, varjämte 290 000 kronor skulle — såsom det torde få anses vara i princip beslutat — användas för om- och tillbyggnad av posthuset i Karlstad.

Det för inventarierna erforderliga beloppet fördelade sig på olika utgiftsgrupper enligt följande uppställning.

	Kronor
Kontors- och verkstadsmaskiner	130 000
Motorfordon, gengasaggregat och elektriska plattformsvagnar ..	1 720 000
Övriga inventarier, som anskaffas centralt genom postverkets per- sedelförråd, häri inberäknade vid postverkets verkstad tillver- kade inventarier	300 000
Distrikts- och lokalförvaltningarnas ersättningsanskaffning av möbler m. m., som ej tillhandahållas centralt	400 000
Ersättningsanskaffning av inventarier till det nya bangårdspost- kontoret i Stockholm	400 000
Marginal för täckande av smärre skador genom eldsvådor och dylikt	150 000
Summa kronor	3 100 000.

Telegrafstyrelsen har i sin skrivelse den 29 januari 1944 beräknat ifråga-
varande medelsbehov för telegrafverket under budgetåret 1944/45 till sam-
manlagt 19 950 000 kronor. Därav hänförde sig ett belopp av 5 000 000 kro-
nor till sådana ersättningsarbeten å de lokala telefonnäten, som hittills icke
brukat bestridas med förnyelsefondsmedel. Kostnaden för övriga ersättnings-
arbeten, alltså sådana för vilka förnyelsefondsmedel tidigare brukat tagas
i anspråk, hade beräknats till sammanlagt 17 000 000 kronor, varav för
automatisering av telefonstationer och abonnenttelefonväxlar omkring
9 500 000 kronor, för rikskablar omkring 4 500 000 kronor, för landskablar
omkring 2 000 000 kronor samt för ombyggnad av radiostationer m. m. om-
kring 1 000 000 kronor. Av nyssnämnda belopp å 17 000 000 kronor hade
emellertid 2 050 000 kronor inräknats i det för nästa budgetår å kapital-
budgeten äskade investeringsanslaget till fortsatt utveckling av statens tele-
fon- och telegrafväsende, varför nettomedelsbehovet under anslaget till er-
sättningsanskaffningar och förnyelsearbeten skulle utgöra (5 000 000 +
17 000 000 — 2 050 000) 19 950 000 kronor.

I sin skrivelse den 31 januari 1944 har *järnvägsstyrelsen* beräknat anslags-
behovet för nästa budgetår för ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten
vid statens järnvägar till 29 640 000 kronor. Angående nämnda belopps för-
delning på olika utgiftsgrupper får utskottet hänvisa till en av styrelsen upp-
rättad, propositionen såsom bilaga B bifogad tablå.

Vidare vore enligt styrelsen erforderligt att under nästa budgetår disponera
vissa kvarstående behållningar om sammanlagt 1 138 164 kronor å förnyelse-
anslag, som beviljats för tidigare år.

I sin skrivelse den 4 februari 1944 har *vattenfallsstyrelsen*, utgående från att anslaget till ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten skulle vara gemensamt för kraftverken, kanalverken och fastighetsförvaltningen, beräknat förevarande medelsbehov för budgetåret 1944/45. För andra halvåret 1944 erfordrades sålunda 400 000 kronor. Med hänsyn till penningvärdets fall och den omständigheten att före den 1 juli 1944 medgivna fonduttag, som icke intill dess hunnit fullt utnyttjas, icke komme att kvarstå i någon form, syntes anslaget för nästa budgetår böra sättas till minst 2 000 000 kronor.

Rörelsekrediter.

I sin förut åberopade skrivelse har *telegrafstyrelsen* föreslagit, att en rörlig kredit måtte öppnas för telegrafverket i riksgäldskontoret och att maximigränsen för densamma måtte tills vidare fixeras till 25 000 000 kronor.

Järnvägsstyrelsen har, under förutsättning att de hos riksgäldskontoret inestående pensions- och förnyelsefondsmedlen, på sätt föreslagits, komme att salderas mot det å statens järnvägars fond bokförda kapitalet, beräknat behovet av rörelsekredit för statens järnvägar till 50 000 000 kronor.

Vattenfallsstyrelsen har på anförda skäl förklarat sig anse vattenfallsverkets rörliga kredit böra avse ett belopp av minst 10 000 000 kronor.

Av ifrågavarande ämbetsverk begäras sålunda följande belopp för budgetåret 1944/45:

Ämbetsverk	Till ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten kronor	Till rörelsekrediter kronor
Postverket	3 700 000	—
Telegrafverket	19 950 000	25 000 000
Statens järnvägar	29 640 000	50 000 000
Statens vattenfallsverk . . .	2 000 000	10 000 000
Summa	55 290 000	85 000 000

Riksräkenskapsverket har den 10 februari 1944 avgivit utlåtande över ifrågavarande framställningar i vad desamma avse såväl anslag till ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten som rörelsekrediter.

Departementschefen har för egen del till en början anfört följande.

Nu förevarande frågor beröra vissa delar av det förslag rörande kapitalbudgetens omläggning, som framlagts i årets statsverksproposition och som syftar till att vinna större överskådighet över de statliga investeringarna. Enligt detta förslag skola ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten, i motsats

till vad fallet hittills varit, redovisas över riksstaten. Den föreslagna, av riksdagen numera i princip godkända omläggningen förutsätter, att anslag å kapitalbudgeten anvisas till ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten och att verkens behov av rörelsekrediter tillgodoses.

I nu förevarande sammanhang knytes intresset närmast till storleken av de olika anslagen för ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten. Samtliga förslag i detta hänseende utgå från den förutsättningen, att några medel till mötande av risk för större skador (katastrofskador) icke skola inräknas i verkens anslag. Medel för täckande av sådana skador skulle i stället, enligt ett av riksräkenskapsverket framlagt förslag, anvisas å ett för samtliga affärsverks- och fastighetsfonder gemensamt investeringsanslag å 5 000 000 kronor till oförutsedda utgifter. För smärre skador däremot skulle anslagsmedel ställas till de särskilda verkens förfogande.

Efter samråd med chefen för finansdepartementet har jag funnit övervägande skäl tala för att i de skilda anslagen till ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten icke inräknas medel till täckande av katastrofskador. Det är emellertid icke givet, att ett särskilt anslag för mötande av oförutsedda utgifter av denna natur måste anvisas. Det vill förefalla, som om det avsedda syftet skulle med mindre omgång kunna nås, om vederbörande verk bemyndigades att temporärt — i avbidan på att särskilda täckningsanslag hinna anvisas av riksdagen — taga under händer varande medel eller rörelsekrediter i anspråk för att bestrida kostnader för avhjälpande av katastrofskador.

Under framhållande, att intet vore att erinra mot storleken av de av ifrågasvarande ämbetsverk äskade anslagen till ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten, har departementschefen i detta avseende anfört följande.

I anledning av vad vattenfallsstyrelsen anfört om att före den 1 juli 1944 medgivna fonduttag, som icke intill dess hunnit fullt utnyttjas, ej skulle kvarstå i någon form, vill jag framhålla att behållningar, som vid nämnda tidpunkt kvarstå å medel, vilka av Kungl. Maj:t anvisats att utgå ur vederbörande förnyelsefonder, på sätt chefen för finansdepartementet anfört vid anmälan av årets statsverksproposition böra överföras till motsvarande för budgetåret 1944/45 anvisade anslag på samma sätt som reservationer å äldre reservationsanslag. Detta gäller bland annat de å tidigare års förnyelsefundsstater för statens järnvägar anvisade belopp om tillhoppa 1 138 164 kronor, som järnvägsstyrelsen förutsatt skola få disponeras under nästa budgetår.

För att möjliggöra ett förverkligande av syftet att vinna bästa möjliga överblick över investeringsmedlens användning synes det för telegrafverkets del önskvärt, att anslaget till fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende göres till föremål för en viss differentiering med hänsyn till olika med anslaget avsedda ändamål. Närmare utredning och förslag i fråga om anslagsrubricering torde böra framläggas av telegrafstyrelsen i samband med anslagsäskandena för budgetåret 1945/46. Lämpligen böra därvid i de särskilda anslagen inräknas medel även för arbeten av natur att för närvarande bekostas med förnyelsefundsmedel, varigenom anslaget till ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten kan i viss mån begränsas.

Beträffande rörelsekrediter för affärsverken har departementschefen anfört följande.

Ur statsfinansiell synpunkt lär det icke vara erforderligt att med någon större grad av exakthet bestämma behovet av rörelsekrediter för affärs-

verken. De böra enligt min mening tillmätas med tämligen vid marginal, så att det kan bli möjligt för ämbetsverken att smidigt anpassa sig efter de vid olika tidpunkter skiftande behoven. Då ianspråktagandet av krediterna förenas med skyldighet att erlägga ränta, lärer icke behöva befaras att krediterna skola användas i större utsträckning än som påkallas av därmed avsedda ändamål. Jag finner ur här angivna synpunkter icke anledning till erinran mot ämbetsverkens förslag om krediternas storlek.

Om anläggningarna vid de fyra kommunikationsverken skola kunna bibehållas i ett tidsenligt skick erfordras självfallet vid sidan av det löpande underhållet en omfattande förnyelse av försliten och föråldrad materiel. De sålunda nödvändiga ersättningsanskaffningarna hava hittills normalt finansierats vid sidan av riksstaten med anlåtande av verkens förnyelsefonder. Endast i sådana undantagsfall då förnyelseåtgärderna haft samband med nyanläggningar eller nyanskaffningar — såsom exempelvis då en lokomotivbeställning betraktats delvis som en utökning av lokparken och delvis som ersättning för utrangerade lok — har ifrågasatt användning av förnyelsefondsmedel kunnat bli föremål för riksdagens prövning. I anslutning till den ombildning av förnyelsefonderna till värdeminskningsskonton, som ingår i den av årets riksdag beslutade omläggningen av kapitalbudgeten, föreslås nu, att riksdagen hädanefter skulle anvisa särskilda riksstatsanslag icke endast för nyanskaffningar utan även för erättningsanskaffningar och förnyelsearbeten. Utskottet tillstyrker de i sådant hänseende begärda anslagen, vilka till beloppen avvägs på grundval av ingående, av respektive verksstyrelser uppgjorda beräkningar.

Vad departementschefen anfört om behovet av en uppdelning framdeles av det årliga till fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende anvisade riksstatsanslaget ansluter sig till de synpunkter utskottet tidigare givit uttryck åt. Utskottet finner en omläggning av normerna för anslagsberäkningen efter de av departementschefen angivna riktlinjerna lämplig.

Med tillstyrkande alltså av propositionen hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) för budgetåret 1944/45 under statens affärsverksfonder anvisa följande investeringsanslag, nämligen till

1) *Postverket: Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten* 3 700 000 kronor,

2) *Telegrafverket: Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten* 19 950 000 kronor,

3) *Statens järnvägar: Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten* 29 640 000 kronor,

4) *Statens vattenfallsverk: Gemensamt anslag: Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten* 2 000 000 kronor;

Utskottet.

b) bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att för beredande av rörelsekapital åt telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk tillhandahålla rörliga krediter av respektive 25 000 000 kronor, 50 000 000 kronor och 10 000 000 kronor.

Stockholm den 30 maj 1944.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Joh. Nilsson* i Malmö, *Pauli, Gränebo, Bernhard Nilsson, Holmström, Heiding, Karl Andersson, Gillström, Rosenberg* och *Albertsson*; samt

från andra kammaren: herrar *Törnkvist, Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Bergström, Danielsson, Andersson* i Malmö, *Holmdahl, Mårtensson, Olsson* i Kullenbergs-
torp, *Lindholm, Åkerström* och *Eriksson* i Frägsta.
